

Ivana Křížková, Adam Klsák

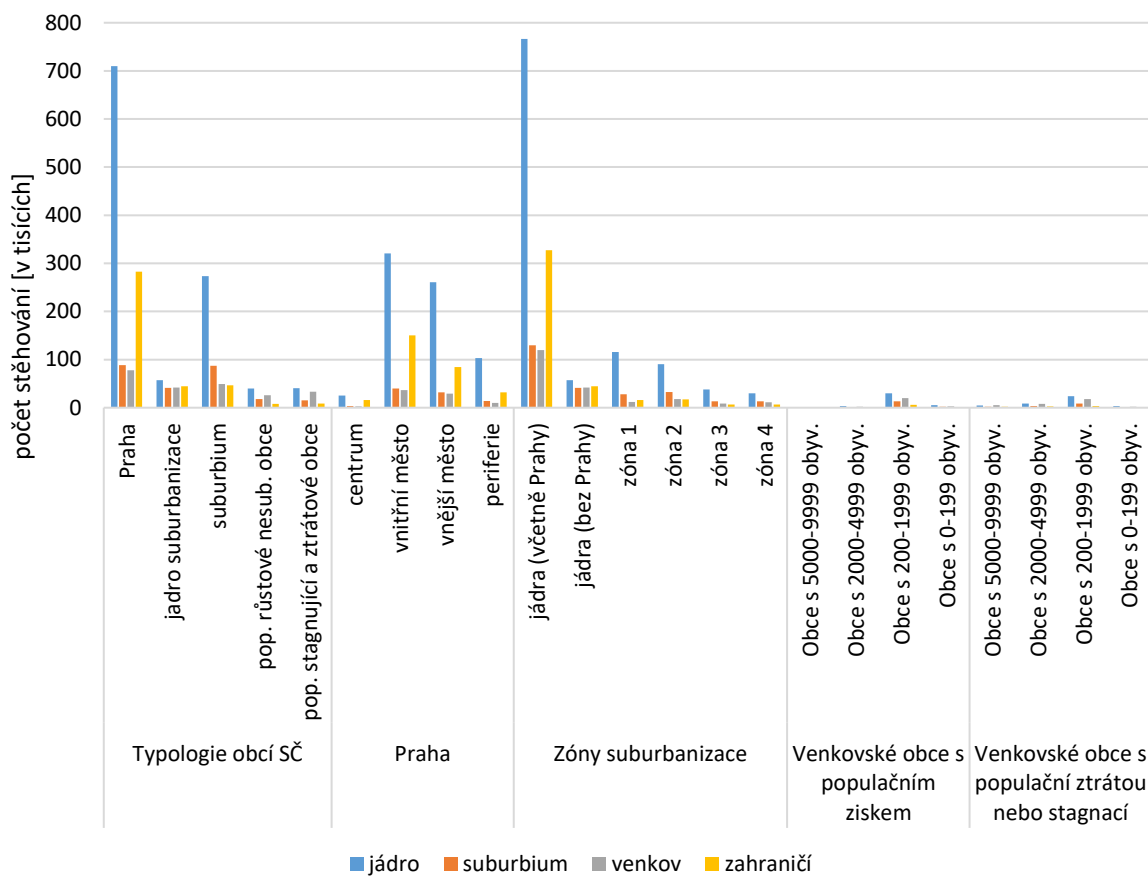
Důležitou součástí regionálních migračních poměrů jsou vedle stavových ukazatelů migrace a rozmístění specifických populačních skupin, jimiž se zabývají ostatní mapové listy tohoto souboru (pro území středních Čech se jedná o listy 1.5, 1.6, 2.1, 2.2), také ukazatele interakce mezi různými typy geografického prostředí. Právě na těch, zpravidla souvisejících s pracovní a školskou dojížděnkou, je obvykle založena sociálně-geografická regionalizace (viz např. Hampl 2005), jejímž výsledkem je identifikace hranic mezi jednotlivými regiony tvořenými jádrem a spádovými obcemi. Z toho volně vychází předkládaný mapový list, který spíše než o hledání hranic mezi regiony usiluje o nalezení charakteristických znaků pro různé typy obcí podle jejich zdrojových oblastí migrace.

Mapový list zobrazuje několik souvisejících ukazatelů. Kartogramem je zobrazena průměrná roční hrubá míra přistěhování do obcí Středočeského kraje a městských částí Prahy vypočtená na základě průběžné evidence migrace Českého statistického úřadu. Klíčové sdělení mapy je znázorněno kartodiagramem pro všechny výše uvedené územní jednotky s výjimkou těch s marginálním počtem přistěhovalých. Kartodiagram umožňuje hodnotit, do jaké míry se na přistěhování do obcí a městských částí podílela migrace ze zahraničí a jednoho ze tří typů sídel Česka: měst, suburbií a venkova, definovaných podle aktuální typologie zón rezidenční suburbanizace v Česku (Ouředníček, Špačková, Klsák 2018). Zatímco hlavním zdrojem přistěhování do obcí v zázemí hlavního města je právě Praha, jejíž suburbanizace byla popsána v řadě studií (např. Cílek, Baše 2005; Ouředníček 2007; Ouředníček, Špačková, Novák 2013). Předkládaný text doplňuje mapu představením vybraných ukazatelů v podrobnosti typů obcí a jejich velikostní struktury, které mohou rovněž představovat specifické typy území (Ouředníček, Temelová 2011).

Ve sledovaném období let 2000–2017 je patrný rozdíl mezi výrazně migračně ziskovými suburbánními obcemi na jedné straně a migračně méně ziskovými jádery suburbanizace a venkovskými obcemi, zejména těmi s populační stagnací či ztrátou při vnější hranici Středočeského kraje, tj. ležícími na tzv. vnitřní periferii (Musil, Müller 2008). Vysoká míra podobnosti prostorových vzorců hrubé míry přistěhování a hrubé míry migračního salda (mapa 1.5) naznačuje relativně málo významnou roli vystěhování z tohoto území, což však do jisté míry souvisí též s nedokonalostmi průběžné evidence stěhování v Česku (Baštecká, Kurkin 2018).

Podobně jako míra přistěhování, i zdrojové oblasti stěhování do středních Čech se liší mezi typy území. Relativně malé rozdíly lze pozorovat u proudů stěhování do typů obcí Středočeského kraje směřujících z českých měst (jader suburbanizace), která jsou zdrojem většiny stěhování do jednotlivých typů obcí středních Čech. To zřejmě souvisí s populační dominancí Prahy v sídelním systému středních Čech i Česka jako celku. Vysoký je podíl stěhování z měst v Česku především u městských částí Prahy, z definice procesu suburbanizace vyplývá též vysoký podíl stěhování z měst do suburbií hlavního města. Výraznější podíly přistěhovalých ze suburbií lze nalézt zejména u venkovských obcí sousedících s vnějším okrajem suburbánního zázemí Prahy a u některých suburbií. Vyšší podíly stěhování z venkovských obcí vykazují zejména města a obce při vnější hranici Středočeského kraje, což lze dávat do souvislosti s uzavíráním migračních vztahů v Česku na mikroregionální úroveň již v období socialismu (Hampl, Kühnl 1993; Přidalová, Ouředníček, Nemeškal 2015).

Nejvyšší podíl přistěhovalých ze zahraničí, tedy většinou cizinců, vykazují vybraná jádra suburbanizace poskytující pracovní příležitosti osobám s cizím státním občanstvím, zejména Mladá Boleslav, Poděbrady a Kladno (viz též mapový list 2.1 tohoto souboru). V absolutních číslech je však hlavní destinací zahraniční migrace ve středních Čechách hlavní město Praha, zejména její zóny vnitřního a vnějšího města (obrázek 2.5). Dále pozorujeme vysoký podíl přistěhovalých ze zahraničí v sousedících, mnohdy velmi malých, obcích, a v některých větších suburbiiích, například v Průhonicích či Horoměřicích. Lze předpokládat, že zatímco v prvním případě se jedná o zahraniční imigraci méně kvalifikované pracovní síly do průmyslových areálů, v druhém jde o přistěhování cizinců s vyšším sociálně-ekonomickým statutem působících v hlavním městě.

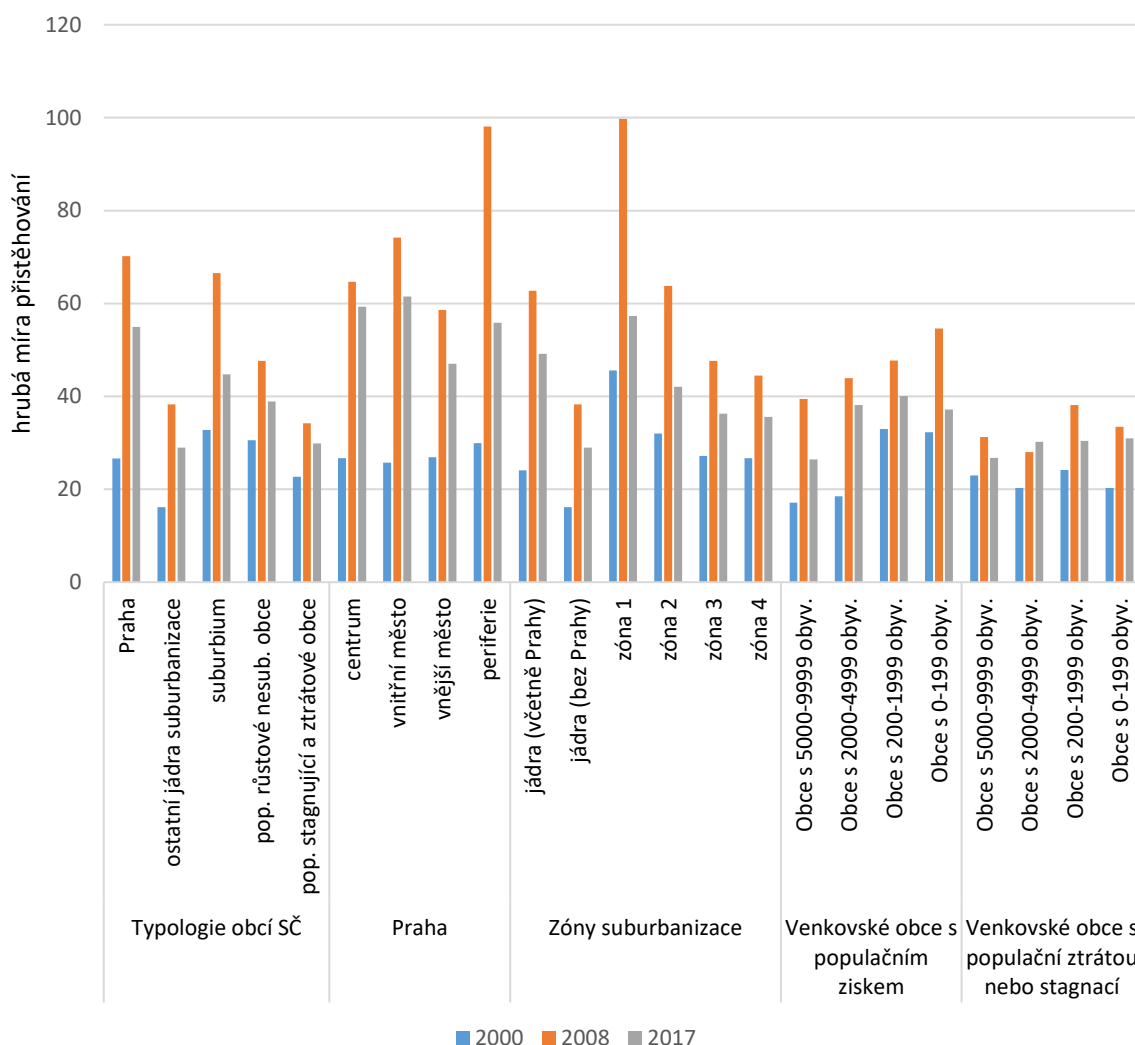
Obrázek 2.5: Zdrojové oblasti migrace typů obcí středních Čech a zón Prahy v letech 2000-2017.

Zdroj: ČSÚ 2018a, b, c.

Poznámka: Graf zobrazuje počty stěhování do daného typu území ze čtyř typů sídel.

Graf na obrázku 2.6 zobrazuje vývoj hrubé míry přistěhování do typů obcí středních Čech v letech 2000, 2008 a 2017. Celkově lze pozorovat výrazný nárůst hodnot mezi lety 2000 a 2008 a následný pokles do roku 2017, a to napříč typy obcí a jejich velikostními kategoriemi. Uvedený trend pravděpodobně souvisí se zvýšenou imigrací ze zahraničí před rokem 2008 a následným vnitřním stěhováním cizinců, k jejíž útlumu však došlo vlivem ekonomické krize a restrikcí vztahujících se ke vstupu cizinců do země a jejich stěhování v rámci Česka (Bernard, Mikešová 2014; Přidalová, Ouředníček, Nemeškal 2015). Z hlediska typologie obcí středních Čech byly migračně nejatraktivnější suburbánní obce společně s Prahou, vysokou míru přistěhování zaznamenaly i menší populačně ziskové venkovské obce

Středočeského kraje. Z hlediska zón suburbanizace patřily k nejatraktivnějším obce 1. zóny, zvyšoval se ale rovněž přírůstek migrací v dalších suburbánních zónách. Naopak mezi zónami Prahy nebyly zaznamenány výrazné rozdíly s výjimkou nárůstu hrubé míry přistěhování do periferních částí města v roce 2008, jež mohlo souviset s výše zmíněnou atraktivitou Prahy pro zahraniční pracovníky a lokalizací jejich bydliště před vypuknutím ekonomické krize (Přidalová 2013; Přidalová, Ouředníček 2017).

Obrázek 2.6: Hrubá míra přistěhování v typech obcí středních Čech a zónách Prahy v letech 2000, 2008 a 2017.

Zdroj: ČSÚ 2018a, b, c.

Literatura:

- BAŠTECKÁ, M., KURKIN, R. (2018): Odhad obvykle bydlicího obyvatelstva České republiky v intercensálním období - 1. část. *Demografie*, 60, č. 1, s. 5–20.
- BERNARD, J., MIKEŠOVÁ, R. (2014): Sociální integrace imigrantů na rozhraní mezi dočasnou migrací a trvalým usazením. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 50, č. 4, s. 521–545.
- CÍLEK, V., BAŠE, M. (2005): *Suburbanizace pražského okolí: dopady na sociální prostředí a krajinu*. Praha.
- HAMPL, M. (2005): *Geografická organizace společnosti v České republice: Transformační procesy a jejich obecný kontext*. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- HAMPL, M., KÜHNEL, K. (1993): Migratory Trends in Former Czechoslovakia. *Acta Universitatis Carolinae - Geographica*, 28, č. 1, s. 53–71.
- MUSIL, J., MÜLLER, J. (2008): Vnitřní periferie v České republice jako mechanismus sociální exkluze. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 44, č. 2, s. 321–348.
- OUŘEDNÍČEK, M. (2007): Differential suburban development in the Prague urban region. *Geografiska Annaler Series B-Human Geography*, 89B, č. 2, s. 111–126.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., KLSÁK, A. (2018): Zóny rezidenční suburbanizace v obcích Česka 2016. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.
- OUŘEDNÍČEK, M., ŠPAČKOVÁ, P., NOVÁK, J. eds. (2013): *Sub Urbs: Krajina, sídla a lidé*. Academia, Praha.
- OUŘEDNÍČEK, M., TEMELOVÁ, J. (2011): Nové sociálně prostorové nerovnosti, lokální rozvoj a kvalita života. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 47, č. 4, s. 625–631.
- PŘIDALOVÁ, I. (2013): *Rezidenční mobilita obyvatel Prahy se zaměřením na etnické menšiny*. Diplomová práce. Univerzita Karlova, Přírodovědecká fakulta.
- PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M. (2017): Role zahraniční migrace v měnící se sociálně prostorové diferenciaci Prahy. *Sociologický časopis/Czech Sociological Review*, 53, č. 5, s. 659–692.
- PŘIDALOVÁ, I., OUŘEDNÍČEK, M., NEMEŠKAL, J. (2015): *Historické aspekty migrace v Česku*. Specializovaná mapa. Univerzita Karlova v Praze, Přírodovědecká fakulta, katedra sociální geografie a regionálního rozvoje, Praha.

Zdroje dat:

- ČSÚ (2011): Sčítání lidu, domů a bytů 2011. Český statistický úřad, Praha.
- ČSÚ (2018a): Databáze demografických údajů 1971-2017. Český statistický úřad, Praha.
- ČSÚ (2018b): Databáze migrace v Praze 1992-2017. Český statistický úřad, Praha.
- ČSÚ (2018c): Databáze migrace za obce Česka 1992-2017. Český statistický úřad, Praha.